

Positionpaper Landschapsgrond Staatsbosbeheer

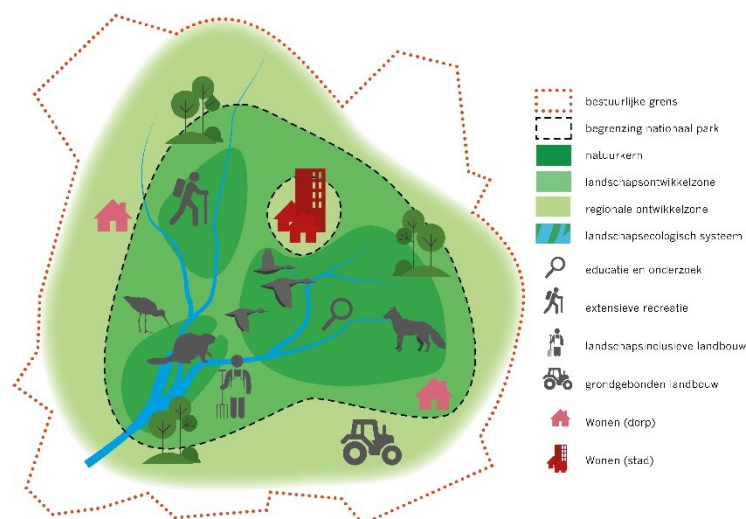

Landschapsgrond betekent ademruimte voor natuur en voor landbouw. Staatsbosbeheer vindt het positief dat de Tweede Kamer hier constructief over nadenkt. Dat doen wij ook. In Nederland zijn (te) harde grenzen ontstaan tussen natuur en landbouw en tussen natuur en stedelijk gebied. Ook lijkt het er vaak op dat natuur en landbouw tegenover elkaar staan, terwijl je elkaar juist nodig hebt. De bestemming “natuur” of “agrarisch” levert blijkbaar beelden en emoties op van beperkingen en bedreigingen. In plaats van een bestemming is het eerder een stigmatiserend stempel geworden. De aanwijzingen of het moeten kiezen staan de ontwikkeling naar een natuurinclusieve inrichting en gebruik in de weg. Door landschapsgrond als nieuwe categorie toe te voegen ontstaat ruimte. Landschap is van iedereen en van niemand en daarmee neutraal en ongevaarlijk, met toekomstperspectief.

Onze Natuur-Inclusieve-Landbouw samenwerkingen met boeren laten zien dat landbouw en natuur heel goed samen gaan. Om een natuurinclusieve samenleving te worden is het essentieel dat we grenzen verzachten en natuur niet langer ‘opgesloten’ laten zijn in reservaten. Dan kunnen natuurbeheerders en boeren gezamenlijk bijdragen aan voedselvoorziening, schoon water, bewegingsruimte en schone lucht. Op heel veel plekken werkt Staatsbosbeheer samen met agrariërs met langjarige, betaalbare overeenkomsten met heldere beheerdoelen en maatregelen op het gehele bedrijf. Natuurinclusief boeren noemen we dat. We sluiten overeenkomsten met boeren voor 12 jaar, geliberaliseerde pacht. Dat werkt uitstekend. De boer heeft zekerheid, de stikstofemissie gaat omlaag en de natuur gaat er (ook buiten de natuurgebieden) op vooruit. Bijkomend voordeel is de relatie met de omgeving, bezoekers/klanten zijn welkom en zien waar hun voedsel vandaan komt. Als er naast de landbouwbestemming (met name graslanden) of natuurbestemming er ook een tussenvorm is in het bestemmingsplan is zoals landschapsgrond, kan de agrariër in de gelegenheid worden gesteld nieuwe producten en diensten te leveren, zoals natuur, biodiversiteit en waterbuffer, waarbij de grond in eigendom blijft van het landbouwbedrijf.

Naast langjarige pachtcontracten hebben wij ervaring met de zoneringsaanpak van Unesco-biosfeerreservaten¹. Dit is een uitstekende werkwijze voor vraagstukken op gebiedsniveau. Kort gezegd komt het erop neer dat er drie zones zijn: natuurkern, landschapsontwikkelzone (overgangszone) en regionale ontwikkelzone. In alle drie de zones zijn natuurwinst en klimaatadaptatie het doel, maar het accent verschilt per zone.

1. **Natuurkern:** hoofdfunctie natuur. De inzet is herstel van landschapsecologische systemen en versterken van de biodiversiteit. Bodem en water staan centraal en er is ruimte voor natuurlijke processen. Robuuste natuur die tegen een stootje kan.
2. **Landschapsontwikkelzone:** ligt om de natuur heen of grenst eraan. Deze zone kan worden opgevat als buffer: een overgang tussen natuur en duurzaam gebruik van het landschap.
3. **Regionale ontwikkelzone:** hier is de economische productiviteit het hoogst, maar nog altijd lager dan in gebieden in de bredere omgeving. Naast verduurzaming zijn er doelen zoals wonen en recreatie.

Afbeelding: landschapsonteringsmodel nationale parken nieuwe stijl (uit: leidraad nationale parken). Doel: verminderen van de milieudruk op de natuurkern, versterking van biodiversiteit en de ruimtelijke kwaliteit van het (cultuur)landschap.

¹ https://www.landschap.nl/wp-content/uploads/LANDSCHAP-2022-1_Wolf-et-al_p4-13-1.pdf

Positionpaper Landschapsgrond Staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer wil een aantal aandachtspunten meegeven:

- Conform het zoneringsmodel kan de categorie landschapsgrond uitstekend toegepast worden rondom natuurgebieden. Immers, het doel, ‘versterken van de natuur’ staat voorop. Wie de landschapsgrond beheert, is daarbij voor ons van ondergeschikt belang, mits er goed samengewerkt wordt met de beheerder van het aangrenzende natuurgebied en het beheer van de landschapsgrond bijdraagt aan de natuurdoelen. Wij bieden graag onze buitenruimte aan, om in de praktijk te experimenteren en te laten zien wat de meerwaarde kan zijn van landschapsgrond.
- Logischerwijs zou een eerste focus op N2000 en de overgangsgebieden in combinatie met de Nationale Parken kunnen liggen. Die twee overlappen elkaar, zijn de iconen van de Nederlandse natuur, zijn het meest urgent en er wordt al op landschapsschaal samengewerkt. Focus op grote systemen heeft meer effect dan legio (goedbedoelde) kleine initiatieven die als een schot hagel verspreid liggen. Samenhang, schaal en verbinding zijn essentieel.
- Om natuurdoelen te halen is het van belang dat de grond eerst op de juiste manier wordt ingericht, en vervolgens op de juiste manier wordt beheerd. Hier moet je duidelijke afspraken over maken met elkaar en dit ook vastleggen op papier (bijvoorbeeld kwalitatieve verplichting via notariële akte). Dit geeft niet alleen helderheid over de te behalen doelen, maar geeft de agrariër ook langjarige zekerheid.
- Om landschapsgrond als instrument te laten slagen zijn er per gebied heldere afspraken nodig over het grondgebruik in de zin van: maatregelen hydrologisch systeemherstel (water vasthouden), benoemen maximale veebezetting, het stoppen van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest, het verbeteren van ecologische verbindingen, dooradering met natte en droge landschapselementen en de recreatieve toegankelijkheid.
- Voor Staatsbosbeheer is het van groot belang dat de gebiedsidentiteit en samenwerking in het gebied de ruimte krijgen. Dan is de kans van slagen op vergroten van biodiversiteit in en om de natuurgebieden het grootst.

We praten hier graag met u over door. Bijvoorbeeld in één van onze gebieden. We nodigen u allen van harte uit voor een werkbezoek en/of zomerstage.

Vriendelijke groet,

Jori Wolf, Senior Adviseur

Anja Haga, Strategisch Adviseur a.haga@staatsbosbeheer.nl